

SURİYELİ MÜLTECİLER SORUNU: AB'NİN DUYARSIZLIĞINA KARŞILIK BİRLEŞİK KRALLIĞIN GERÇEKÇİLİĞİ

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2020 / 10

06.04.2020

Giriş

Avrupa Birliği (AB) üyesi iken Birleşik Krallık (İngiltere), Almanya ve Fransa ile birlikte Birliğin önde gelen E3 grubunun bir parçasıydı. AB üyesi olarak, ABD ile AB arasındaki transatlantik ilişkilerde bir köprü görevini üstlenmişti. AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikasında (ODGP) liderlik rolü oynamıştı. Bu bağlamda, ODGP politikalarının çoğunda deneyimli İngiliz diplomasisinin izlerini görmek mümkündü. Güçlü askeri ve köklü diplomatik mirasının, nükleer silaha sahip devlet statüsünün, BM Güvenlik Konseyi daimi üyeliğinin, ekonomik gücünün, istihbarat kapasitesinin ve NATO üyeliğinin İngiltere'ye sadece AB'de değil dünya çapında önemli bir yer sağladığına şüphe yoktur.

İngiltere 31 Ocak 2020'de resmen AB'den ayrıldı. AB şu anda 28 yerine 27 üyeden oluşan bir kulüp ve artık AB'de E3 bulunmuyor. Yaklaşık bir yıl önce, Brexit Sonrası: Gerçek Bir Karolenj Avrupa Birliğinin Ayak Sesleri başlıklı AVİM analizimizde aşağıdaki değerlendirmeleri yapmıştık:

Kısacası, rakamlar ve siyasi-askeri güç söz konusu olduğunda, Brexit'in AB'yi toplam gücü bakımından önemli ölçüde zayıflatacağına şüphe yoktur. Brexitten sonra AB'nin çekirdeğinin siyasi olarak 1200 yıl önceki Karolenj imparatorluğuyla örtüşen bir bölgeye çekileceğinin de vurgulanması gerekir * Fransa ve Almanya bu ortak girişimle Avrupa için sorumluluk üstlendiklerini iddia ediyorlar. Bunu yaparken, diğer AB devletlerini bir kenara koyuyor, AB'de ve Avrupada ayrıcalıklı çekirdek statülerini ilan ediyorlar. Avrupa için sorumluluk üstlenmek kisvesi altında

geçmişin Fransız ve Alman merkezli değişken geometri, çekirdek Avrupa, çok hızlı Avrupa ve iç içe geçmiş halkalar halinde Avrupa kavramlarına geri dönmeyi arzuluyorlar * Bu hegemonyacı çekirdek Avrupa yaklaşımının bir anlamda sadece Brexit'in altyapısını hazırlamakla kalmayıp, Türkiye'nin AB üyeliğini engellemenin yolunu açtığını da belirtmek gerekir. Bu Fransız-Alman işbirlikçi hegemonya anlayışının Avrupa'ya birlikten ziyade ayrılıklar getirmesinin güçlü bir olasılık olduğunu söylemek mümkündür [1].

Bu bağlamda, eski İngiltere Başbakanı Theresa May'ın 2017 Davos Dünya Ekonomik Forumunda İngiltere'nin Brexit sonrası dış politikasının ana noktalarını açıkladığı konuşmasına değinmekte yarar bulunmaktadır. Bu konuşmada dile getirilen bazı görüşler, günümüzdeki gelişmelere ışık tutabilecek niteliktedir. Yukarıda bahsedilen analizimizde değinilen konuşmanın ilgili bölümleri aşağıda yer almaktadır:

Avrupa Birliği'nden ayrılma kararımız, ortak çıkarları ve değerleri paylaştığımız Avrupa'daki dostlarımızın reddi değildir. Onlardan daha fazla uzaklaşmak ya da kıtamızı güvenli ve güçlü tutmaya yardımcı olan işbirliğini durdurmak amacı da yoktur. Ayrıca bu Avrupa Birliği'ni baltalama girişimi de değildir. AB'nin bir kurum olarak başarılı olması, güçlü ve zorlayıcı biçimde İngiltere'nin ulusal çıkarları ile uyumlu kalmaya devam edecektir. Bu, bizim açımızdan sadece Parlamenter demokrasiyi ve ulusal kendi kaderini tayin hakkını onaran bir oylamadır. Kendimizi denetlemek ve kendi kararlarımızı almak için bir oylamadır. Ve en önemlisi, eylemde ve maneviyatta daha da küresel ve uluslararası (enternasyonalist) olmaktır. Çünkü biz millet olarak buyuz. Britanyanın tarihi ve kültürü, derin biçimde uluslararasıdır (enternasyonalist). Biz bir Avrupa ülkesiyiz ve ortak Avrupa mirasımızla gurur duyuyoruz, ama aynı zamanda her zaman Avrupa'nın ötesine daha geniş bir dünyaya bakmış bir ülkeyiz...

Türkiye'nin Omuzlarına Binen Ağır Yük: Suriyeli Mülteciler

Brexit bağlamında da, Türkiye'nin Suriye'de devam eden iç savaştan kaçan Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapma ve AB ülkelerine yönelmek isteyen mülteci akışını düzenleme konusundaki önemli çabaları ön plana çıkıyor. Zira Suriyeli mülteci sorunu, bir yanda Brexit sonrasındaki AB'nin diğer yanda İngiltere'nin bu ciddi bölgesel soruna nasıl tepki vermeyi seçtiğini açıklığa kavuşturmaya hizmet ediyor.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) Suriye Bölgesel Mülteci Yanıtı

sayfasında yer alan İşlevsel Sayfa - Mülteci Durumları bölümündeki en son verilere göre, halen Suriyeli mülteciler değerlendirme listesinde Toplam İlgili Kişi başlığı altında 5.563.951 kişi Suriyeli mülteci olarak gösterilmektedir. Bu toplam sayı içinde Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 3.588.131'dir [2]. Bu sayı, dünyadaki toplam Suriyeli mülteci sayısının % 64,5'ine karşılık gelmektedir. Bu sayının yaklaşık % 46'sını 0-18 yaş arası çocukların oluşturduğunu belirtmek gerekir [3]. Bu bağlamda Türkiye, Suriye iç savaşının kayıtlı mültecileri için açık ara en çok ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Uluslararası basın haberlerinde Türkiye'nin mülteci yüküyle başa çıkmak için 40 milyar dolar harcadığı bildirilmektedir [4].

Uluslararası medya kuruluşlarının haberlerinde geniş bir şekilde yansıtıldığı gibi, geçtiğimiz ay kuzeydoğu Suriye'nin İdlip iline yapılan ve 33 Türk askerinin de şehit edildiği yoğun bombardımanlardan sonra, kuzeydoğu Suriye'den Türkiye'ye doğru büyük bir mülteci hareketi başlamıştır. Bu yeni dalga, Türkiye'yi bu büyük mülteci dalgasının yükünü artık kaldıramayacağını ilan etmeye zorlamış ve Türkiye, mültecilerin Avrupa'ya seyahat etmesine izin vereceğini açıklamıştır [5].

Daha sonra olanlar Washington Post gazetesi tarafından şu şekilde haber yapılmıştır:

Yine aynı kâbusu görüyoruz. Avrupa Birliği sınırının hemen yanındaki insansız bölgede mahsur kalan mültecileri güvenlik kuvvetleri göz yaşartıcı bombalarla ve şiddet kullanarak dağıtıyor. Güneşli bir günde, Yunan sahil güvenliği, Ege'yi geçen kauçuk botlardaki mültecileri engelliyor. (Yunan) Deniz devriyesi, yardım teklif etmek yerine mültecileri korkutuyor ve uyarı ateşi açıyor. Daha sonra bir mülteci botu battıktan sonra en az bir çocuğun boğulduğunu öğreniyoruz [6].

Yunanistan'ın Suriyeli mültecilere karşı bu acımasız tepkisine en yetkin yanıt BM mülteci ajansından gelmiştir. BMMYKnın bu konudaki açıklamasının ilgili bölümleri aşağıda yer almaktadır:

Tüm Devletler sınırlarını kontrol etmek ve düzensiz göç hareketlerini yönetme hakkına sahiptir. Ancak bunu yaparken aynı zamanda aşırı veya orantısız güç kullanımından kaçınmalı ve sığınma taleplerini düzenli bir şekilde ele alma sistemlerini korumalıdır.

Ne Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ne de AB mülteci yasası, sığınma başvurularının kabulünün askıya alınması için herhangi bir yasal dayanak oluşturmaktadır. Bu konuda Yunan Hükümeti AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın (TFEU) 78 (3) maddesine başvurmuş olmakla birlikte, bu hükmün, Konsey

tarafından Komisyonun önerisi üzerine bir veya daha fazla Üye Devletin, üçüncü ülke vatandaşlarının ani bir girişi ile ortaya çıkan acil bir durumla karşı karşıya kalmaları ve uluslararası kabul görmüş sığınma talep hakkını ve geri göndermeme ilkesini askıya alamamaları durumunda uygulanan bir önlem olduğu hususu AB hukukunda da vurgulanmaktadır. Bir Devletin topraklarına düzensiz giriş yapan kişiler de, sığınma talep etmek için yetkililere gecikmeden başvurmaları halinde cezalandırılmamalıdır * Aynı zamanda, hâlihazırda milyonlarca mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye'ye ve Suriyeye komşu ülkelere de uluslararası destek sürdürülmeli ve hızlandırılmalıdır... [7].

BMMYK'ye ek olarak, BM Mültecilerin İnsan Hakları Özel Raportörü Felipe González Morale şunları ifade etmiştir:

Sığınmacıların ve göçmenlerin sınır dışı edilmesinin yasaklanmasını ve geri göndermeme ilkesini ihlal eden haberlerden dolayı büyük endişe duyuyorum * *Yunanistan, uluslararası insan hakları hukukunda yasal dayanağı olmayan sığınma başvurusunun askıya alınmasına ilişkin kararını derhal iptal etmelidir. Bireysel olarak değerlendirilme hakkı, insan haklarının ve mültecilerin korunmasının temel taşıdır. Bu hak askıya alınamaz* * İnsanların uygun bir süreç olmadan geri döndürülmesi kaçınılmaz olarak ölüm, işkence, kötü muamele, zulüm veya diğer onarılamaz zararlarla karşı karşıya kalabilecekleri durumlara yol açacaktır... Yunanistan, göçmenleri ve onlara yardım edenleri tehdit ve saldırılara karşı korumak sorumluluğu altındadır * Yetkililer derhal kınanmalı ve bu tür eylemleri dolayısıyla hesap verebilirlik sağlanmalıdır[8]. (italik yazım vurgu yapmak için yazar tarafından eklenmiştir)

AB Suriyeli Mülteci Sorununa Nasıl Yanıt Verdi?

AB'nin, etkili kurallara dayalı uluslararası düzene verdiği değerle gurur duyduğu varsayılmaktadır. AB Dışişleri Bakanları, İdlib'deki kriz ve AB'nin Türkiye ile dış sınırlarındaki durum konusunu ele aldıkları 6 Mart 2020 tarihli olağanüstü toplantıda bir bildiri kabul etmiştir. Bu bildirin, uluslararası hukuka ve insan haklarına aykırı olan Yunanistan'ın uygulamalarına tam destek veren ifadeler içeren bazı bölümlerinin, sadece AB ilke ve değerleri ile değil, aynı zamanda 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin BM Sözleşmesi ile de açıkça çeliştiği dikkat çekicidir. Bu bildiriye yer alan, uluslararası hukuku ve insan haklarını ihlal eden eylemlerde bulunan Yunanistan'a açık destek ifade eden

paragraftan bazı bölümler aşağıdadır:

AB, Türkiye'nin artan göç yükünü, ülkesinde karşı karşıya kaldığı riskleri ve 3,7 milyon göçmene ve mülteciye ev sahipliği yapmak için gösterdiği büyük çabaları kabul ederken, Yunan-Türk sınırındaki durum konusundaki ciddi kaygılarını yinelemekte ve Türkiye'nin göçmen baskısını siyasi amaçlarla kullanmasını şiddetle reddetmektedir. AB dış sınırındaki bu durum kabul edilemez. AB ve üye ülkeleri AB'nin dış sınırlarını etkin bir şekilde korumaya kararlıdır * AB, benzeri görülmemiş bir durumla karşı karşıya olan Yunanistanın yanı sıra, AB'nin dış sınırlarını yönetme çabaları dâhil benzer şekilde etkilenebilecek Bulgaristan, Kıbrıs ve diğer Üye Devletler ile tam dayanışmasını yineler. Konsey, 4 Mart 2020 tarihinde Komisyon tarafından açıklanan pratik desteği memnuniyetle karşılamaktadır. Bu bağlamda Batı Balkan ortakları ile de yakın işbirliği sürdürülecektir [9].

İngilterenin Suriyeli Mülteci Sorununa Gerçekçi ve Dengeli Yaklaşımı

Fransa ve Almanya yönetimindeki AB'nin duyarsız ve sorumsuz yaklaşımının aksine, eski AB üyesi İngiltere'nin kuzey Suriye'deki güncel gelişmeleri ve Suriyeli mülteciler sorununu AB'den daha fazla sahiplenen bir şekilde değerlendirdiğini gözlemliyoruz. Bu yaklaşımın en son örneği, 3 Mart 2020 tarihinde Ankara'da Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile görüşmesinin ardından İngiltere Dışişleri Bakanı Dominic Raab tarafından yapılan basın açıklamasında görülmektedir. Bu bağlamda İngiltere Dışişleri Bakanı şunları ifade etmiştir:

Türkiye'nin Suriye'deki insani krize karşı övgüye değer biçimde karşılık vermesi nedeniyle şükranlarımı ifade ediyorum. Türkiye, yıllardır milyonlarca Suriyeli mültecinin ve dahası diğer yerinden edilmiş kişilerin muazzam yükünün taşınmasına destek oldu. Çoğu zaman kendinizi göz ardı edilmiş hissettiniz[10].

Bu sözleriyle Raab, sorunun temel noktasına değinmekte ve çabaları için Türkiye'ye hak ettiği takdiri dikkatli bir üslupla dile getirmektedir. Böylece İngiltere, AB'nin aksine, Türkiye'nin yıkıcı Suriye iç savaşı ve bu nedenle mülteci haline gelen insanlar konusunda karşılaştığı zorlukları görmezden gelmeyen bir tutum ortaya koymaktadır.

Sonuç

Son Suriyeli mülteci krizinde AB'nin, Yunanistan'ın uluslararası hukuk ve insan hakları ihlallerini AB dayanışması gerekçesiyle koşulsuz bir şekilde destekleyerek kayda değer bir hata yaptığını ve zaten düşüşte olan saygınlığını daha da aşındırdığını söylemek mümkündür. Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 22 Mart 2020 tarihli Financial Times gazetesinde yayınlanan Suriyeli Mültecilere AB Hareketsizliği İnsan Vicdanında Bir Lekedir başlıklı makalesinde bu hususu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Çavuşoğlu şunları belirtmektedir:

AB, insan hakları ve uluslararası kurallara dayalı düzen için fener gibi yol gösteren bir dünya gücü olarak telakki ediliyordu. Ancak Yunanistanın mültecilere yönelik davranışı ve AB'den hâlâ aldığı coşkun destek hakkında bir şey yapılmadığı takdirde, bu iddia çökecektir [11].

Mevcut gelişmeler, İngiltere'yi kaybeden AB'nin Fransa ve Almanya'nın hegemonik yönetimi altında geçmişe göre daha duyarsız ve sorumsuz politikalar izleyebileceğini göstermektedir. Zaman, bu tür politikaların, siyasi hedefleri ve uluslararası saygınlığı açısından AB'ye neye mal olacağını gösterecektir.

* Bu analiz yazısının *aslı İngilizce olarak kaleme* alınmıştır.

*Fotoğraf: <https://www.maritime-executive.com/>

[1] Teoman Ertuğrul Tulun, After Brexit: The Footsteps of a Truly Carolingian European Union, *Center For Eurasian Studies (AVİM)*, 15 Mart 2019, blm. Analysis, 2019/5, h <https://avim.org.tr/en/Analiz/AFTER-BREXIT-THE-FOOTSTEPS-OF-A-TRULY-CAROLINGIAN-EUROPEAN-UNION>.

[2] United Nations High Commissioner for Refugees, Syrian Regional Refugee Response, Operational Portal Refugee Situations, 19 Mart 2020, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>.

[3] Mülteciler Derneği, Türkiyedeki Suriyeli Sayısı, *Mülteciler Derneği*, 26 Mart 2020, <https://muleteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>.

[4] Francesco Guarascio ve Tuvan Gumrukcu, EU, Turkey in Stand-off over Funds to Tackle New Migrant Crisis, *Reuters*, 06 Mart 2020, blm. World News, <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-eu/eu-turkey-in-stand-off-over->

[5] Matina Stevis-Gridneff ve Carlotta Gall, Erdogan Says, We Opened the Doors, and Clashes Erupt as Migrants Head for Europe, *New York Times*, 29 Şubat 2020, blm. Europe, <https://www.nytimes.com/2020/02/29/world/europe/turkey-migrants-eu.html>.

[6] Ishaan Tharoor, Europe Cant Wish Away Syrian Refugees, *Washington Post*, 03 Mart 2020, blm. Analysis, <https://www.washingtonpost.com/world/2020/03/03/europe-cant-wish-away-syrian-refugees/>.

[7] UNHCR Statement on the Situation at the Turkey-EU Border, *United Nations High Commissioner for Refugees*, 02 Mart 2020, blm. Press Releases, <https://www.unhcr.org/news/press/2020/3/5e5d08ad4/unhcr-statement-situation-turkey-eu-border.html>.

[8] UN Expert Raises Alarm over Migrant, Asylum Seeker Pushbacks at Turkey-Greece Border, *UN News*, 23 Mart 2020, <https://news.un.org/en/story/2020/03/1059992>.

[9] Maria Daniela Lenzu, Statement of the Foreign Affairs Council (European Council Council of the European Union, 06 Mart 2020), Statements and remarks, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/06/statement-of-the-foreign-affairs-council-on-syria-and-turkey/>.

[10] Foreign Secretarys Joint Press Conference Turkish Foreign Minister, March 2020 (Foreign & Commonwealth Office, 03 Mart 2020), <https://www.gov.uk/government/speeches/foreign-secretarys-joint-press-conference-turkish-foreign-minister-march-2020>.

[11] Mevlüt Çavuşoğlu, EU Inaction on Syrian Refugees Is a Stain on Human Conscience, *Financial Times*, 22 Mart 2020, blm. Opinion, <https://www.ft.com/content/43bc3c-694b-11ea-a6ac-9122541af204>.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "SURIYELİ MÜLTECİLER SORUNU: AB'NİN DUYARSIZLIĞINA KARŞILIK BİRLEŞİK KRALLIĞIN GERÇEKÇİLİĞİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2020 / 10. Nisan 06. Erişim Haziran 28, 2026. <https://avim.org.tr/public/tr/Analiz/SURIYELI-MULTECILER-SORUNU-AB-NIN-DUYARSIZLIGINA-KARSILIK-BIRLESIK-KRALLIGIN-GERCEKCILIGI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır